

درس پنجم: تدریس امام خمینی

هدف‌های آموزشی

- ۱- اطلاع از تدریس امام خمینی در رشته فلسفه
- ۲- اطلاع از مدت و اوصاف درس اخلاق امام خمینی
- ۳- آشنایی با مدت تدریس امام خمینی در مقطع خارج فقه و اصول

تدریس آموخته‌ها به دیگر مشتاقان علوم اسلامی سنت رایج حوزه‌های علمیه می‌باشد و آقا روح‌الله همواره در کنار تحصیل به «تدریس» نیز اهتمام ویژه‌ای داشت و گزارش‌های موجود از تدریس او در حدود سال‌های ۱۳۰۵ و ۱۳۰۶ش سخن می‌گویند.

این تدریس به مانند تحصیل، در دو رشته علوم عقلی و علوم نقلی بوده است، او هم شرح منظومه و اسفار و نیز کتب عرفان نظری و شرح منازل السائرین در عرفان عملی را برای علاقه‌مندان تدریس می‌کرد و هم سطوح عالی فقه و اصول را درس می‌داد. تدریس این کتاب‌ها تا اوئل دهه بیست که تدریس خارج را آغاز کرد ادامه داشت و حتی تا سال ۱۳۲۸ش اسفار را برای آخرین دوره تدریس نمود.

حاج آقا روح‌الله که به عنوان یکی از فضیلت‌های برجسته حوزه علمیه قم شناخته می‌شد و تدریس در رشته‌های مختلف اشتغال دائم او بود؛ علاوه بر اهتمام خاص به خودسازی و تهذیب خویشتن، برای تهذیب نفوس دیگران هم جدیت داشت و به همین خاطر تقریباً به مدت هشت سال از ۱۳۱۵ تا ۱۳۲۳ش در مدرسه فیضیه و مدرسه ملاصادق به صورت هفتگی و روزهای پنج‌شنبه و جمعه درس اخلاقی داشت که در گفته‌های شاگردان آن درس معروف می‌باشد.

در یکی از قدیمی‌ترین گزارش‌ها از تدریس متنوع و گسترده حاج آقا روح‌الله چنین آمده است:

«علاوه بر دروس کفایه و مکاسب و منظومه و اسفار که حاج آقا روح‌الله خمینی تدریس و فضیله‌های برجسته تربیت نموده، به خصوص در فن اخلاق و درس آن، استاد منحصر به فرد حوزه قم بوده و حدود هشت سال در مدرسه فیضیه هفته‌ای دو روز پنج‌شنبه و جمعه صدها نفر از فضیله‌های حوزه و غیره را از بیانات شیوا و درس اخلاق خود مستفیض... می‌فرمود.»^۱

یکی از نزدیک‌ترین و عزیزترین شاگرد تربیت شده محضر علم و معنویت و فقاہت و حکمت امام خمینی؛ استاد شهید آیت‌الله مرتضی مطهری در توصیف آن درس‌های اخلاق می‌گوید:

«درس اخلاقی که به وسیله شخصیت محبوبم در هر پنج‌شنبه و جمعه گفته می‌شد و در حقیقت درس معارف و سیر و سلوک بود نه اخلاق به مفهوم خشک علمی، مرا سرمست می‌کرد. بدون اغراق و مبالغه‌ای، این درس مرا آن چنان به وجد می‌آورد که تا دوشنبه و سه‌شنبه هفته بعد خودم را شدیداً تحت تأثیر آن می‌یافتم.»^۲

اهتمام به اخلاق و جدیت در تهذیب نفس، اشتغال دائم امام خمینی بوده است، او خود در سراسر عمر از خویش مراقبت می‌کرد و با خودسازی به فکر ساختن دیگران و تهذیب نفوس هم بود و به همین خاطر دائماً به شاگردان خود در درس‌های مختلف از تهذیب نفس سخن می‌گفت و پس از پیروزی انقلاب اسلامی و تشکیل نظام جمهوری اسلامی دائماً حاکمان و زمامداران جامعه را به

۱. آثارالحجّه، جزء دوم، ص ۴۵.

۲. علل گرایش به مادیگری، ص ۸ - ۹.

صورت خاص، و نیز علما و روحانیون را مخاطب تذکرات اخلاقی و تازیان‌های سلوک می‌ساخت تا با مراقبت خود از افتادن در دام ابلیس و اسیر شدن در هواهای نفسانی، مصون و محفوظ باشند. او هم لحظه‌ای از خودسازی خویشتن غافل نبود و به‌ویژه از فرصت ماه‌های رمضان کمال استفاده را می‌کرد و هم از تذکر و موعظه نزدیکان و اعضای خانواده خود و نیز عموم ملتی که به آنها عشق می‌ورزید، دریغ نمی‌کرد.

امام خمینی که از اواسط دهه بیست شمس‌ی به عنوان استاد برجسته و فاضل حوزه علمیه قم تدریس خارج اصول و سپس فقه را آغاز کرده بود، به‌ویژه در دهه سی، پس از زعیم بزرگ شیعه و فقیه بزرگ آیت‌الله بروجردی، برجسته‌ترین استاد درس‌های خارج اصول و فقه در این حوزه بوده است، به گونه‌ای که صدها تن از طلبه‌های درس‌خوان و فضیلائی برجسته حوزه در محضر درس او حاضر می‌شدند، که تعدادی از آنها از مراجع عصر خود و از فقها و اصولیون نسل بعد و از اساتید و مدرسین بزرگ گردیدند.

او از سال ۱۳۲۳ - ۱۳۲۴ که تدریس خارج اصول را آغاز کرد تا سال ۱۳۴۳ به مدت بیست سال، سه دوره علم اصول را برای صدها تن از طلاب مستعد تدریس کرد و از اواخر دهه بیست تا اواخر دهه پنجاه در دو حوزه علمیه قم و نجف قریب به چهل سال ابواب فراوانی را در مسائل عبادی و معاملات فقه، به عنوان درس خارج فقه تدریس کرد.

خلاصه درس پنجم:

امام خمینی از حدود سال‌های ۱۳۰۵ و ۱۳۰۶ در حوزه علمیه قم تدریس می‌کرده است.

امام خمینی هم در رشته‌های فلسفه و فقه و اصول تدریس داشته و هم سال‌ها

در حوزه علمیه قم اخلاق تدریس می کرده است.
 امام خمینی ده‌ها سال در حوزه‌های علمیه قم و نجف به تدریس خارج فقه و اصول اشتغال داشته است.

خودآزمایی

۱ - آغاز تدریس امام از چه سالی بوده است؟

الف) ۱۳۰۶ (ج) ۱۳۲۳

ب) ۱۳۱۵ (د) ۱۳۲۸

۲ - حضرت امام درس اخلاق خود را در کجا تدریس می کرد؟

الف) دار الشفا (ج) مدرسه فیضیه

ب) مسجد سلماسی (د) مسجد اعظم

۳ - از نظر نویسندگان عزیزترین شاگرد حضرت امام کدام شخصیت است؟

الف) شهید بهشتی (ج) آیت الله منتظری

ب) سید مصطفی خمینی (د) شهید مطهری

۴ - امام خمینی از چه مقطعی تدریس خارج را آغاز کرد؟

الف) اواسط دهه بیست (ج) اوایل دهه سی

ب) اواخر دهه بیست (د) اوایل دهه چهل

۵ - حضرت امام چند دوره درس اصول را تدریس فرموده‌اند؟

الف) یک دوره (ج) دو دوره

ب) سه دوره (د) چهار دوره